

Οι ποιμένες της Εκκλησίας καλούνται να αντιμετωπίσουν τις εκτροπές της εκκοσμίκευσης

[Αυτοκέφαλες Εκκλησίες](#) / [Εκκλησία της Ελλάδος](#)

@Rafail Georgiadis - Ope.gr

Τα πορίσματα του 19ου Πανελλήνιου Λειτουργικού Συμποσίου, που διοργανώθηκε από την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος στη Μητρόπολη Περιστερίου (22-24 Σεπτεμβρίου 2025), με θέμα «Η ιερότητα της Θείας Λατρείας στην εποχή της εκκοσμίκευσης», δόθηκαν στη δημοσιότητα μετά το πέρας των εργασιών της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου του μηνός Νοεμβρίου.

Κεντρικό μήνυμα του πορίσματος αφορά την αντίσταση της Εκκλησίας απέναντι σε ένα όλο και εντεινόμενο πνεύμα εκκοσμίκευσης, το οποίο αλλοιώνει την ιερότητα και τον μυστηριακό χαρακτήρα της Θείας Λατρείας. Τονίζεται στο πόρισμα ότι για την Εκκλησία η Θεία Λειτουργία δεν είναι θέαμα ή πολιτιστικό δρώμενο, αλλά ζωντανή κοινωνία με τον Θεό, μετοχή στο μυστήριο της

Ενσάρκωσης και στη Σωτηρία. Η λατρεία πρέπει να τελείται «με ευλάβεια και φόβο Θεού», όπως ορίζει η αποστολική παράδοση, και όχι με σκοπό τον εντυπωσιασμό.

Η εκκοσμίκευση, όπως προκύπτει από το πόρισμα του Συμποσίου, εκδηλώνεται με την υποβάθμιση της πνευματικότητας, την τεχνοκρατική προσέγγιση της πίστης και τη μετατροπή της λατρείας σε κοινωνικό γεγονός χωρίς να ενδιαφέρει πνευματικό και σωτηριολογικό βάθος. Οι πιστοί καλούνται να αντισταθούν σε αυτήν την αλλοίωση, διατηρώντας το πνεύμα προσευχής και μετάνοιας.

Το πόρισμα προειδοποιεί για την κατάχρηση της τεχνολογίας —όπως η δίχως όριο μετάδοση των ακολουθιών μέσω διαδικτύου— η οποία μπορεί να αποξενώσει τους ανθρώπους από τη μυσταγωγική εμπειρία της Θείας Λειτουργίας. Η Εκκλησία αναγνωρίζει τη χρησιμότητα των νέων μέσων, αλλά ζητεί να χρησιμοποιούνται με διάκριση και σεβασμό προς τα τελούμενα.

Τονίζεται επίσης η ανάγκη καλύτερης κατήχησης και λειτουργικής παιδείας, ώστε οι πιστοί να μετέχουν συνειδητά στη Θεία Λατρεία. Η μετάνοια και η εξομολόγηση προβάλλονται ως προϋποθέσεις αληθινής συμμετοχής στη χάρη του Θεού.

Συνολικά, η Εκκλησία της Ελλάδος καλεί τον κλήρο και το λαό να αντιμετωπίσουν την εκκοσμίκευση με πνευματική εγρήγορση, να διαφυλάξουν την ιερότητα των μυστηρίων και να βιώσουν τη Θεία Λατρεία ως κέντρο της χριστιανικής ζωής και πηγή σωτηρίας.

Αναλυτικά το πόρισμα

Πορίσματα – Προτάσεις ΙΘ΄ Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου με θέμα: «Ἡ ιερότητα τῆς θείας Λατρείας στήν ἐποχή τῆς ἐκκοσμικεύσεως» Ἱερά Μητρόπολις Περιστερίου 22 – 24 Σεπτεμβρίου 2025

Γενικά Συμπεράσματα

1) Ὁ ἀπόστολος Παῦλος προτρέπει τούς πιστούς πού δέχονται τίς εὐλογίες τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ νά λατρεύουν τον Κύριο μετά τοῦ δέοντος σεβασμοῦ καί φόβου Θεοῦ: «Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ Θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας» (Προς Εβραίους ιβ', 28).

2) Τήν έκκοσμίκευση στα θέματα τῆς θείας Λατρείας ἀποκρούει ἡ ἀποστολική προτροπή συνιστῶσα στούς ποιμένες ὅτι ὀφείλουν: «Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω» (Προς Κορινθίους Α', ιδ', 40).

3) Τίς ἐκτροπές τῆς έκκοσμίκευσης καλοῦνται νά ἀντιμετωπίσουν οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας μας μέ ἀκραιφνές φρόνημα τηροῦντες τήν τάξιν τῆς Λατρείας.

Εἰδικά Συμπεράσματα

1) Ἡ Ἐκκλησία ὡς ἀνάχωμα σέ ὁποιαδήποτε μορφή έκκοσμίκευσης προβάλλει τό στηριγμένο στο μυστήριο τῆς ἐν Χριστῷ ἐνσάρκου οἰκονομίας μυσταγωγικό περιεχόμενο τῆς θείας Λατρείας, τό ἁγιοπνευματικό της υπόβαθρο καί τόν ἐσχατολογικό προσανατολισμό της. Ἡ θεία Λατρεία δέν εἶναι θέατρο, ἀλλά θέα – κοινωνία καί ἐμπειρία τῶν γεγονότων τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας μας. Τά δραματικά στοιχεῖα πού ὑπάρχουν στίς ἐπί μέρους πτυχές τῆς λατρευτικῆς ζωῆς (ἀκολουθίες νυχθημέρου, ἱερά μυστήρια, ἐορτολόγιο) ἔχουν ἐποπτικό σκοπό καί συμβολικό χαρακτήρα. Δέν πρέπει νά αὐτονομοῦνται καί νά παρασύρουν σε πράξεις ἐντυπωσιασμοῦ καί ἔκφρασης θεατρικῆς, ὅπως συμβαίνει π.χ. στα δρώμενα κατὰ τήν Μεγάλη Εβδομάδα καί τήν ἐορτή τοῦ Πάσχα.

2) Ἡ θεία Λατρεία εἶναι ζωντανή, τελεῖται μέ τήν δύναμη τοῦ Θεοῦ ἀλλά ὑπόκειται καί στήν ἀνθρώπινη ἀδυναμία. Τα αρνητικά αποτελέσματα τῆς ἀνθρώπινης ἀδυναμίας μειώνονται μέ τήν καλλιέργεια τῆς εὐλάβειας καί τῆς συνεχοῦς ἐνημέρωσης, τόσο τῶν κληρικῶν ὅσο καί τῶν πιστῶν. Ἡ γνώση τῶν ἐρμηνευτικῶν πτυχῶν τῆς θείας Λειτουργίας βοηθᾷ τόν λειτουργό στην εὐτακτη τέλεσή της. Ἡ ἐρμηνεία τῆς θείας Λειτουργίας πρέπει νά ἀποτελεῖ σημαντικό τμήμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατήχησης.

3) Ὑπάρχει ἀνάγκη συστηματικῆς καλλιέργειας τῆς ἐσωτερικῆς διάθεσης τῶν ἀνθρώπων γιά συνειδητή μετοχή στήν θεία Λατρεία, πρὶν, κατὰ τήν διάρκεια καί μετὰ τήν ὥρα τέλεσής της, καθὼς ἐπίσης καί ἐνίσχυσης τῆς συνειδητῆς μετοχῆς σέ αὐτήν μέ ἐξήγηση τῶν τελουμένων μέ τήν μεγαλύτερη δυνατή σαφήνεια καὶ συντομία καί τήν κατὰ τό δυνατόν προσωποποίησή της μέ τήν ἀνάδειξη ὅσο τό δυνατόν περισσοτέρων κοινῶν σημείων τῶν μετεχόντων μέ αὐτήν (κυρίως στα μυστήρια τοῦ Γάμου καί τοῦ Βαπτίσματος).

4) Προτείνεται προσεκτική χρήση τῆς σύγχρονης τεχνολογίας στην μετάδοση τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Ἡ θεία Λειτουργία νά ἀναμεταδίδεται μέχρι το σημεῖο τῆς ἀνάγνωσης τοῦ Εὐαγγελίου καί τῆς ἐκφώνησης τοῦ κηρύγματος. Νά μή μεταδίδεται ἀπ' εὐθείας ἡ θεία Λειτουργία ἀπό κάποιους ἱερούς ναούς ἢ

μοναστήρια μέσω live streaming με σκοπό τήν προβολή τους. Πρέπει να δίδεται περισσότερο βάρος στήν ζωή τοῦ Πνεύματος στίς ἐνορίες καί λιγότερο στον ἐντυπωσιασμό καί τήν ἄκριτη χρήση τῆς τεχνολογίας.

5) Ἡ ἐκκοσμίκευση που προῆλθε ἀπό τήν ἀποσύνδεση τῶν Μυστηρίων Βαπτίσματος-Χρίσματος καί Γάμου ἀπό τήν θεία Εὐχαριστία ἔχει ὡς συνέπεια τήν ἀπώλεια τῆς ἔννοιας τῆς συλλογικότητας στην Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας καί τό ὅτι τό ἁγιαστικό της ἔργο λαμβάνει τήν μορφή μίας «ιερῆς συναλλαγῆς» μέ μεμονωμένα άτομα, τά ὁποῖα ἐγείρουν ατομικές απαιτήσεις ὡς πρός τήν ὅλη ἐπιτέλεση τῶν Μυστηρίων. Ἡ ἐπιτέλεση τῆς ἱερολογίας σήμερα κινδυνεύει ἀπό τόν ἴδιο τόν πολιτισμό καί τό πνεῦμα ἐπιδείξεως τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Ἡ Ἐκκλησία ποιμαίνει καί νοουθετεῖ, θεραπεύει καί σώζει. Δέν συζηματίζεται καί δέν συνευδοκεῖ στά τοῦ κόσμου. Ἡ ποιμαίνουσα Ἐκκλησία καλεῖται νά κατηχήσει τούς συμμετέχοντες στόν ἐκκλησιολογικό χαρακτήρα τῶν Μυστηρίων, ὅτι δηλαδή τόσο ἡ εἴσοδος στήν Ἐκκλησία διά τοῦ Βαπτίσματος καί τοῦ Χρίσματος, ὅσο καί ἡ γαμήλια ἱερολογία τῆς συζεύξεως τῶν νυμφευομένων «εἰς σάρκα μίαν», ἀποτελοῦν προϋποθέσεις τῆς πορείας καί τελικῆς εἰσόδου στήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί ὄχι ἀφορμές κοσμικῶν ἐκδηλώσεων μέ θρησκευτικό ἔνδυμα.

6) Στήν ἐκκοσμικευμένη εποχή μας, ὅπου το κοσμικό φρόνημα ἔχει εἰσβάλει σέ ὅλες τίς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς, ἀκόμη καί στήν θεία Λατρεία μέ τό προσχηματικό αἶτημα τῆς ἀπλούστευσης, μάλλον εὐτελισμοῦ, μέ τήν θεώρηση τῶν μυσταγωγικῶν διατάξεων τῆς Λατρείας ὡς τυπολατρικῶν κανόνων, τήν μετατροπή τῶν λειτουργικῶν συμβόλων, κινήσεων, ἐκφράσεων σέ μέσα ἐπίδειξης καί αὐτοπροβολῆς, οἱ διακονικές προτροπές μποροῦν νά δράσουν κατασταλτικά, καθώς ὑποδεικνύουν τήν ἱερότητα πάντων τῶν ἐν τῇ θείᾳ Λατρείᾳ τελουμένων καί ἀνάγουν τούς πιστούς στήν «ἐν πνεύματι καί ἀληθείᾳ» Λατρεία τοῦ ἐν Τριάδι προσκυνουμένου καί δοξαζομένου Θεοῦ.

7) Ἡ ἐκκοσμίκευση στήν ἱερά ψαλμωδία δέν εἶναι μιά ἐξωτερική εἰσβολή, ἀλλά μιά εσωτερική πνευματική πρόκληση. Ἡ ἱερά ψαλμωδία, ὡς οὐσιῶδες στοιχεῖο τῆς ὀρθοδόξου Λατρείας, δέν εἶναι ἀπλῶς μουσική ἐκφραση, ἀλλά λειτουργικό γεγονός πού συντελεῖται ἐντός τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Επομένως, κάθε ἀλλοίωση τοῦ ὅφους, τῆς αἰσθητικῆς ἢ τοῦ σκοποῦ τῆς ψαλτικῆς πράξης δύναται νά ἐπηρεάσει ὄχι μόνο τήν ἐμπειρία τῶν πιστῶν, ἀλλά καί τήν θεολογική πρόσληψη τῆς Λατρείας.

Ἐκκλησιαστική εἶναι ἡ μουσική πού:

α) Υπηρετεῖ τό λειτουργικό γεγονός καί ὄχι τήν προσωπική ἐκφραση.

β) Διασώζει την «κατανυκτική ολιγάρκεια».

γ) Διακονεί καί δέν καταλύει τήν πνευματική σύναξη.

Ἡ ἐκκλησιαστική μουσική ἐκκοσμικεύεται, ὅταν:

α) Αντικαθιστᾷ τό πνεῦμα τῆς προσευχῆς μέ τό πνεῦμα τοῦ ἐντυπωσιασμοῦ.

β) Μετατρέπει τό ἐκκλησίασμα σέ ἀκροατήριο καί τόν ψάλτη σε performer.

γ) Αντιμετωπίζει τήν Τέχνη ὅχι ὡς διακονία, ἀλλ' ὡς αὐτοσκοπό.

8) Ἡ Ἐξομολόγηση προϋποθέτει τήν μετάνοια καί συμβάλλει στήν διδαχή τοῦ πιστοῦ. Μετάνοια δέν εἶναι ἡ ἐπιφανειακή βελτίωση τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ πιστοῦ ἀλλά ἡ βαθεῖα καί οὐσιαστική ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ ἀλλαγὴ στον πυρήνα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Πρόκειται γιά ἓνα ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος διαρκεῖ καθ' ὅλη τήν ζωή τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ ἱερεῖς πού ἀναλαμβάνουν τήν ἐπιτέλεση τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως ὀφείλουν νά ἔχουν τήν κατάλληλη κατάρτιση καί τίς πνευματικές προϋποθέσεις ὥστε νά ἀνταποκρίνονται ἀξίως μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ στήν ἄγνοια τῶν πιστῶν, τίς ποικίλες πνευματικές ἐλλείψεις, ἀδυναμίες, ἀνάγκες, προκαταλήψεις, φόβους καί τίς κάθε εἴδους δυσκολίες τους.

9) Μεγάλο πρόβλημα στην ποιμαντική εἶναι ἡ μαγική προσέγγιση τοῦ Εὐχελαίου, ὅπως καί ὅλων τῶν λοιπῶν μυστηρίων. Ἡ λύση στο ὅλο αὐτό πρόβλημα εἶναι ἡ λειτουργική καί ποιμαντική κατήχηση τῶν πιστῶν εἴτε μέσω κηρυγμάτων, ὁμιλιῶν, διαλέξεων εἴτε ἀκόμη καί μέ ἐξειδικευμένη κατ' ἄτομον κατήχηση. Γιά τήν ἐπιτέλεσή του ἀπαιτεῖται πνευματική προετοιμασία ὅλων ὅσων θα συμμετάσχουν σ' αὐτό. Νά ἔχει προηγηθεῖ τό ἱερό μυστήριο τῆς Ἐξομολογήσεως καί νά ὑπάρχει ἐπιθυμία καί διάθεση γιά προσευχή. Τό Εὐχέλαιο πρωτίστως τελεῖται γιά ὅλους τούς ἀσθενεῖς.

10) Καθήκον όλων μας, καί ιδιαίτερα ήμῶν τῶν κληρικῶν, εἶναι νά ἐμβαθύνουμε μέ ἐγρήγορση καί θεολογική πληρότητα στο δύσκολο ἔργο τῆς ἐρμηνείας τῆς συμβολικῆς παράδοσης τῆς Λατρείας τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐτσι θα μπορέσουμε νά ἀντιταχθοῦμε σέ κάθε ἐκκοσμικευτικό φληνάφημα σχετικό μέ τά σύμβολα, προβάλλοντας ὅτι ἡ ὀρθόδοξη Λατρεία δέν εἶναι ἀπλῶς μία θρησκευτική πράξη, ἀλλά εἶναι αὐτός καθ' ἑαυτὸν τρόπος ζωῆς, εἶναι ἡ ἐκπλήρωση τοῦ κυρίου σκοποῦ τῆς ζωῆς, δηλαδή προπαρασκευή καὶ συγχρόνως ἀρραβῶνας τῆς αἰώνιας ζωῆς, τῆς κοινωνίας μέ τόν Θεό. Καί ἀσφαλῶς δέν ἔχει καμία σχέση μέ τήν ὀρθολογιστική χρησιμοθηρική ἀποψη τῆς ζωῆς πού προβάλλει ἡ ἐκκοσμι κευμένη κοινωνία μας.

11) Οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας νά εἶναι προσεκτικοί ἀπέναντι στην υἱοθέτηση κοσμικῶν ἐπιδιώξεων. Να μή μεταφέρονται στον χώρο μας εὐκόλα τρόποι καὶ πρακτικές ἀπό ἄλλους χώρους καὶ μάλιστα τήν πολιτική.

Κεντρική φωτογραφία: Ραφαήλ Γεωργιάδης/ ore.gr